

Validace podle Naomi

– klíč k porozumění lidem s de

Renáta Nentvichová Novotná

Hana Janečková

**Validace pomáhá
neklidnému
a dezorientovanému
starému člověku najít
pokoj, zbavit se napětí
a prožívat život
kvalitně.**

V předchozím čísle časopisu jsme vám představily metodu validace, její historii a hlavní principy. Tato druhá část popisuje stádia dezorientace podle Naomi Feilové, techniky validace a individuální a skupinové využití validace u osob s demencí.

■ **Text: Mgr. Renáta Nentvichová Novotná,** lektorka validace a reminiscence, Reminiscenční centrum, z. s.
PhDr. Hana Janečková, Ph.D., Reminiscenční centrum, z. s., vysokoškolská učitelka

► Stádia dezorientace

Naomi Feilová ve své práci užívá pojem velmi staří, dezorientovaní lidé. Zdůrazňuje, že dezorientace u lidí s demencí pramení z kombinace fyzických, psychických a sociálních ztrát a následně neschopnosti se s těmito ztrátami vyrovnat. Dezorientovaní lidé vysokého věku již nedisponují flexibilním chováním, lpí na překonaných rolích, zápasí s nevyřešenými problémy, stahují se z přítomnosti, aby mohli přežít, vykazují významné kognitivní ztráty a nejsou již schopni intelektuálního náhledu.

Ovlivněna Erikem Eriksonem (česky 2015) popisuje Feilová stádia životního cyklu, kterými procházejí lidé během svého života a která s sebou přinášejí specifické životní úkoly (Feil, 2013, s. 26–27). Pokud člověk stěžejní úkoly předchozího životního stádia splní, může pokračovat bez zátěže do dalšího stádia. V případě, že si nevyřeší svůj životní úkol v některé ze životních fází, nese si nevědomky do dalších životních etap zátěž, která se ve stáří může kumulovat. Při dezorientaci staří lidé ztrácejí vlastní kontrolu a vracejí se do své minulosti, aby uvolnili své nahromaděné pocity a emoce. Dostanou-li příležitost, mohou se se svými nevyřešenými problémy, konflikty a křivdami vyrovnat a poté v klidu a vyrovnanosti důstojně zemřít.

Vlastní proces ztráty orientace u velmi starých lidí s demencí dělí Feilová do čtyř fází, které odpovídají určitému stupni

stáhnutí se z reality a zhoršování tělesného stavu. Popisuje nejvýraznější fyzické a psychické charakteristiky jednotlivých fází. (Feil, 2013, s. 67–79)

PRVNÍ FÁZE

– NEDOSTATEČNÁ ORIENTACE

V této počáteční fázi lidé s demencí vědí, kdo jsou, vnímají své „já“, ale prožívají jakousi nespokojenost. Navenek zvládají společensky předepsané role, avšak popírají své vnitřní pocity. Často odmítají dotyk a oční kontakt (Feil, 2013, s. 70). Výrazněji se objevuje symbolizace – objekty, zejména osoby, s nimiž se setkávají, mohou zastupovat některé významné osoby či situace v jejich minulosti (kabelka se stává symbolem osobní identity mnoha žen; dcera zastupuje ve vnímání muže trpícího demencí jeho manželku, která již zemřela; pečovatelka se stává zdravotní sestrou v ordinaci bývalého lékaře; panenku v náručí vnímá žena jako své malé dítě). Jak Feilová zdůrazňuje, abychom mohli vnímat a porozumět roli symbolů v chování člověka s demencí, musíme být dobře obeznámeni s jeho biografií. (Feil, 2013, s. 67) Lidem v první fázi dezorientace velmi záleží na čistotě, správnosti úsudku a kontrole nad vlastními věcmi. Znají čas, domýšlejí věci do konce, vracejí věci na místo a udržují pořádek. Pokud je přítomněme při nějaké chybě, např. výpadku v paměti, stydí se. Snaží se zakrýt nedostatky, často si proto vymýšlejí své vlastní příběhy. Proto, aby se omluvili sami před sebou a zbavili se silné emoce (nejistoty, strachu ze ztráty kontroly), obviňují ostatní. Např. paní obviňuje svou spolubydlící, že jí kradě spodní prádlo (spolubydlící může symbolizovat její rodnou sestru, na kterou kdysi žárlila). Někdy nemocní hromadí věci, aby se ochránili před dalšími ztrátami. Když zemře partner, mohou klást vinu lékaři. Když nenajdou cestu domů, může za to autobus, který nejel apod. Lidé v rané fázi demence si jsou vědomi své občasné zmatenosti, ale popírají ji a konfabulují (vymýšlejí si příběhy, aby zakryli mezery v paměti). Po fyzické stránce mohou být v dobré kondici, s ohledem na věk mohou mít ztuhlé držení těla, jejich pohyb je však přesný a dobře zacílený. Mají jasný a přímý pohled, používají ukazovací gesta, mívají zkřížené paže, napjaté rty, čelist posunutou dopředu. Charakteristický je jasný, čistý hlas, někdy pronikavý nebo

Feilové

mencí 2. díl

plačtivý. Jejich kognitivní výbava je celkem neporušená, jsou schopni kategorizace, bez problému čtou, píšou, počítají, používají správná slova. Jejich smysly jsou relativně zachovány. (Feil, 2013, s. 71–72)

DRUHÁ FÁZE – ZMATENOST V ČASE

V této fázi dezorientace si lidé s demencí nestěžují na realitu, nevnímají čas (nerozdělují čas do sekund, minut, hodin, dnů), žijí podle svého vnitřního času, ve svých vzpomínkách, které vystupují na povrch a projevují se v chování. Objevuje se ztráta sebekontroly a schopnosti přiměřeného sociálního chování. Při své dezorientaci se lidé s demencí navracejí k základním, univerzálním pocitům, jako je láska, smutek, strach, zloba, snaha o identitu (moje místo, můj prostor). Jsou časově zmatení díky množství ztrát, které je zaplavují. Reakcí je pro ně stažení se do minulosti, které se stává obranou pro přežití. Ztrácejí kontrolu nad svými emocemi, které vyplouvají na povrch. Hovoří stále méně o konkrétních faktech, vzpomínají si především na osoby a situace, které pro ně měly nějaký emocionální náboj, některé scény z minulosti jsou živě prožívány. Často chtějí domů, na místo, kde byli šťastní, milovaní a potřební. Předměty či osoby ze současnosti se pro ně stávají symboly reprezentujícími důležitou věc nebo důležitou osobu z minulosti. Tvoří vlastní slova, aby vyjádřili to, co potřebují, používají zájmena (to, tam) namísto názvů a jmen. Jsou jim příjemné doteky, rádi zpívají, mohou číst, ale už nikoli psát, těžko koncentrují pozornost, mohou zřetelně slyšet zvuky z minulosti (např. když žena vyjadřuje svou zlobu vůči některé z pečovatelek, může to být proto, že je pro ni symbolem ztělesňující její matku, která se o ni v dětství nestarala). Pro druhou fázi dezorientace je charakteristické uvolněné držení těla, šoupavá chůze, postava ohnutá dopředu. Pohled bývá zaměřený do dálky, dech je pomalý, hlas níže položený, mluva pomalá a tichá. Lidé v této fázi často používají gesta, objevují se výrazná smyslová omezení. Pohyb po pokoji bývá pomalý a nepřímý, často jako by se člověk s demencí ptal „kam“? (Feil, 2013, s. 74)

TŘETÍ FÁZE – OPAKUJÍCÍ SE POHYBY

V této fázi již lidé nemohou zpracovat pocity, které se týkají vzpomínek dosud

přítomných ve vědomí. Významu nabývají pohyby a zvuky, které zde byly ještě „před řečí“. (Feil, 2013, s. 75) Části těla se stávají symboly, pohyby nahrazují slova. Když si např. starý pán na veřejnosti svlékne kalhoty, neuvědomuje si díky demenci nevhodnost svého chování, ale může to znamenat návrat do jeho mládí, kdy si hoši, navzdory rodičovskému zákazu a trestání, dokazovali svoji mužnost. Významně se mění řeč a stává se nesrozumitelnou. Lidé s demencí se nemohou soustředit na více věcí najednou, jsou netrpěliví, chtějí své potřeby okamžitě uspokojit. Objevuje se autostimulace, rytmické pohyby, někdy jakoby nemocní tančili. Dokáží bezchybně zpívat známé písně, ale neumějí utvořit souvislou větu. V důsledku snížené sebekontroly a ovládnání vlastních projevů se setkáváme se zvuky, jako je chrčení, mlaskání, vzdychání, naříkání, křik. Mizí schopnost číst a psát. Lidé si vytvářejí nová slova, pokud hledají marně ta správná, může se

Dezorientovaní lidé vysokého věku již nedisponují flexibilním chováním, lpí na překonaných rolích, zápasí s nevyřešenými problémy, stahují se z přítomnosti, aby mohli přežít, vykazují významné kognitivní ztráty a nejsou již schopni intelektuálního náhledu.

jedno slovo opakovat stále dokola. Svaly jsou uvolněné a pohyby neuvědomované. Objevuje se inkontinence. Oči bývají zavřené, nezacílené, nemocní někdy pláčou. Prsty a ruce mohou být neklidné – mlátí, bubnují, zapínají a odepínají knoflíky, opakují stále dokola stejné zvuky a pohyby. Dech je pravidelný, rytmický a klidný, hlas hluboký a melodický.

4. FÁZE – VEGETOVÁNÍ

Poslední fáze, do které se může člověk s demencí dostat, jej dovede k úplnému oddělení od jeho okolí. Člověk se zcela uzavírá vnějšímu světu, ustává snaha kontrolovat svůj život, zbývající vnitřní zdroje stačí na pouhé přežívání – vegetování. Lidé v této fázi již nepoznávají své blízké, nevyjadřují žádné pocity, téměř chybí jakákoli aktivita. Jejich oči jsou většinou zavřené, mají bezcílný, prázdňý pohled, povolené

svaly, sedí v křesle, leží schouleni v lůžku, nevykazují žádné uvědomění si svého těla, téměř žádné znatelné pohyby, verbálně nekomunikují. Vše nasvědčuje terminálnímu stádiu, blížící se smrti.

Je třeba dodat, že Feilová nepovažuje charakteristiku jednotlivých fází za absolutní. Její zkušenost ukazuje, že lidé s demencí přecházejí během dne z jedné fáze do druhé. Ráno se senior může jevit jako plně orientovaný, odpoledne však už může žít ve světě svého mládí a odkazovat např. na nutnost postarat se o dobytek. (Feil, 2013, s. 67) Tyto změny v úrovni orientace jsou pro život s demencí zcela běžné. Validující pracovník musí proto na tyto proměny velmi citlivě reagovat, rozumět jim a přizpůsobovat jim používané validační techniky.

➤ Techniky validace

Validace zahrnuje soubor technik a komunikačních dovedností, které byly specificky vyvinuty pro potřeby navázání kontaktu s lidmi, kteří se ocitají ve svém vnitřním světě, se svými strachy, smutkem, zlobou a bezmocí. Nejsou náročné, ale pečující osoba, která jich užívá, ať je to blízký příbuzný nebo profesionál, musí mít schopnost akceptovat starého dezorientovaného člověka a vcítit se do něj, musí se odpoutat od soudů, předpokladů a očekávání a brát starého člověka s demencí takového, jaký je, se všemi jeho zvláštnostmi. V některých případech stačí intenzivní individuální validační práce jen několik minut denně. Délka setkání záleží na fázi, ve které se osoba s demencí nachází, ale vždy musí jít o velmi soustředěnou, a přitom upřímnou, otevřenou, nehodnotící, empatickou komunikaci a naslouchání, o hluboké setkání. Můžeme hovořit o terapii blízkosti, jak tento přístup nazvala holandská terapeutka Cora van der Kooij a její spolupracovníci.

1. Výchozí technikou je centrování.

Validující by měl sám sebe uvést do stavu, kdy bude oproštěn od vlastních emocí a bude schopen empatického naslouchání, otevřenosti a soustředění na seniora. Při centrování se validující soustředí sám na sebe, především na svůj dech, a snaží se v první řadě zbavit negativních pocitů.

2. Používání věcných otázek je technika, která umožňuje budování důvěry pomocí neohrožujících slov a věcných otázek. Jednoznačná slova, která nehodnotí, jsou lidem s demencí srozumitelná, nejsou zdrojem jejich nejistoty a podporují důvěru. Otázky na fakta začínající zájmeny „kdo, co, kdy, kde, jak“ dodávají lidem s demencí pocit vážnosti a sebeúcty, protože na takové otázky mohou odpovědět.

»»» 22

21 <<<<

Podle Feilové se lidé v první fázi, kdy se přestávají orientovat, brání porozumění svým pocitům, nezajímají se o to, proč se chovají jinak než ostatní. Když je konfrontujeme s jejich pocity, stahují se zpět. Není proto vhodné používat slůvko „proč“, které vyžaduje odpověď postavenou na úsudku a pochopení. Ve druhé fázi je naopak vhodné se zaměřit na pocity, protože je lidé chtějí neomezeně vyjadřovat: „Z čeho jste smutná?“, „Kde vás to bolí?“, „Kdo vás rozzlobil?“ Je nutné ptát se vždy empaticky, aby otázky neevokovaly výslechy.

3. Opakování a přeformulování znamená, že vlastními slovy opakujeme to, co slyšíme. Opakování může mít podobu otázky nebo vyslovení klíčových slov, tj. jádra toho, co senior řekl. Validující převzeme i výraz hlasu, výraz obličeje, držení těla. Vše musí být upřímné, v žádném případě nesmí dojít k zesměšnění. Dezorientované osobě obvykle pomáhá, když slyší opakování svých vlastních slov (viz tab. č. 1).

TAB. 1
PŘÍKLAD OPAKOVÁNÍ KLÍČOVÉHO SLOVA

Muž v počáteční fázi demence obviňuje „automechanika“, že mu rozbil auto, které je pro něj velmi důležité:

„Opět jste mi rozbil auto, je to potřetí, dřív normálně fungovalo, nezaplátím ani halíř.“

„Chcete mít své auto v pořádku, chcete, aby to fungovalo jako dřív.“

„Přesně to chci, bez ale, kdyby, chci, aby to bylo jako dřív, je to dobré auto.“

„Je to skvělé auto, chcete, aby fungovalo i v budoucnu, říkáte, že minulý týden ještě fungovalo?“

„Ano, měl jsem pak nějaké problémy, když jsem vjel do jiné ulice v noci.“

Muž potřebuje někoho, kdo mu bude důvěřovat, podpoří jej, tím se stává silnějším, do jisté míry si uvědomuje, že ztrácí síly.

4. Rozpoznání a používání dominantního smyslu. Pokud rozpoznáme, která cesta vnímání reality je u osoby s demencí dominantní, můžeme snadněji probudit důvěru. „Mluvíme řečí této osoby“ a můžeme tak „lépe vstoupit do jejího světa“. (Feil, 2010, s. 65) Je nezbytné přesně naslouchat a pozorovat, všimát si a najít klíč k tomu, co a jak osoba říká (viz tab. č. 2). Někdo reaguje na zvuky („to zní hrozně“, „slyšela jsem to přesně“, „jeho hlas byl nepříjemný“), pro někoho jiného je důležitý hmat, dotek („dotýká se mě to“, „to mě hrozně zasáhlo“, „udeřilo mě to“).

TAB. 2
PŘÍKLAD UPŘEDNOSTŇOVÁNÍ ZRAKU

Paní popisuje výlet do hor:
„Bylo to nádherné, byli jsme nahoře, mohla jsem vidět vrcholky stromů.“
Důležitý je pro ni zrak, oči.
Popisuje, co viděla.

5. Použití polarity, tázání se na extrémy. Validující pracovník povzbuzuje seniora, aby si vzpomněl na nějaký emocionálně silný zážitek ze života. („Co bylo nejhorší? Co bylo nejkrásnější? Jak moc to bolelo?“). Člověk s demencí pak může své pocity vyjádřit intenzivněji a prožít úlevu, může plakat, nebo se radovat. Technika je zaměřena na vnitřní obsah prožívání (viz tab. č. 3).

TAB. 3
PŘÍKLAD POUŽITÍ POLARITY

Žena si stěžuje, že jí nechutná jídlo:
„Je to nejhorší kuře, které jsem jedla.“
Validující ví, že paní je frustrována špatně sedící zubní náhradou.
Dává jí možnost volně hovořit o své zlobě. Tím se sníží její napětí a dojde k uvolnění.

6. Představit si opak. Smyslem této techniky je povzbuzovat klienta, aby myslel na protiklad prožívané situace („Jsou chvíle, kdy se to neděje?“). Díky tomu si snadněji vybaví nějaké, jemu známé řešení problému. Cílem je najít metodu, pomocí které řeší podobnou situaci v minulosti (viz tab. č. 4).

TAB. 4
PŘÍKLAD POUŽITÍ OPAKU

Paní si stěžuje, že každou noc je u ní v pokoji muž:
„Jsou noci, kdy k vám nechodí?“
„Vzpomínám si, že když jste byl u mě na pokoji, tak tam nebyl, přišel ihned, jak jste vy odešel.“
„Tento muž chodí vždy, když jste sama, kdybych byl celou dobu s vámi, tak by vás neobtěžoval.“
„Víte, ve svém životě jsem nikdy nebyla sama, můj muž byl stále se mnou, bylo hrozné, když zemřel.“
„Co jste dělala, když zemřel?“
„Měla jsem takový strach, že jsem vzala jeho fotku a hrála jeho oblíbený valčík, byla jsem celou noc vzhůru, sledovala jeho fotky, jen tak jsem noc přestála.“

7. Vzpomínání umožňuje prozkoumat minulost a napomoci obnovit obranné mechanismy, které člověk užíval dříve. Tím

může lépe zvládat současné problémy, zejména překonat ztráty, s nimiž se setkává v přítomnosti. Používáním slov jako „vždy“ nebo „nikdy“ dochází k aktivaci dřívějších vzpomínek, které povzbudí náladu a podpoří příjemné vztahy. Pro velmi staré lidi je náročné najít nové řešení situace. „Co byl nejhorší moment ve vašem životě? Co byl nejkrásnější moment? Jaká byla vaše svatba? Jak jste poznala svého manžela?“ Validující se nevyhýbá ani smutným vzpomínkám, těžkým zážitkům validovaného (viz tabulka č. 5).

TAB. 5
PŘÍKLAD POUŽITÍ VZPOMÍNKY

Paní říká, že se vůbec nevyspala.
„Bylo to vždy tak, že jste špatně spala, paní Anderlová?“

8. Užití nejednoznačných výrazů, jako jsou neurčitá zájmena on, ona, ono, něco, někdo. Lidé s demencí často používají neznámá, vymyšlená, zkomolená slova, kterým nerozumíme. Pro úspěšnou komunikaci je vhodné se neptat na význam nerosozumitelných slov a nemluvit o nich, jen pokračovat v komunikaci. Lidé s demencí často používají neurčitá zájmena, když nemohou najít správný výraz („Bylo to krásné“, „Mám rád muziku každou.“) (viz tab. č. 6).

TAB. 6
PŘÍKLAD UŽITÍ NEJEDNOZNAČNÉHO VÝRAZU

„Tato tatatenga mě strašně bolí.“
„Kde vás to bolí?“

9. Doteky jsou jednoduchou technikou, která je vhodná zejména u osob s problémy v komunikaci, ve vnímání vlastního těla a ve smyslovém vnímání. Používají se od druhé fáze dezorientace především proto, aby pomohly k navázání kontaktu. Doteky jsou lidem většinou příjemné, a pokud pracujeme s biografií člověka, mohou podpořit též vzpomínky na milovanou osobu. Někteří lidé však nemají doteky rádi ani ve vyšší fázi dezorientace, je tedy nezbytné respektovat jejich osobní prostor. Pokud doteky vyvolávají pozitivní pocity, představují bezpečnou „kotvu“ v životě starých lidí.

10. Upřímný, blízký oční kontakt je využitelný především u osob ve druhé a třetí fázi dezorientace. Soustředěný, upřímný oční kontakt validujícího prožívající lidé s demencí velmi dobře, většinou takovýto pohled aktivně vyhledávají. Pohled pečující osoby v nich vyvolává pocit, že jsou milová-

ni, v bezpečí, že má o ně někdo zájem. Tento bezprostřední oční kontakt je základním prvkem lidské komunikace od nejtěplejšího dětství a je předpokladem vzniku úzkého vztahu mezi matkou a dítětem, který přetrvává až do konce lidského života. Hledá-li člověk s demencí naléhavě své rodiče, přímý oční kontakt toto jeho chování dokáže zklidnit. Osoby, které hledají své rodiče, to při přímém očním kontaktu dělat přestávají.

11. Zvučný, jemný a laskavý hlas. Lidský hlas je pro člověka nejpříjemnějším podnětem, který je schopen vnímat i ve vysokém stádiu dezorientace. Je vhodné mluvit jasně, jemně a s láskou, hlasem níže položeným. Vysoké tóny jsou ve vysokém věku hůře slyšitelné, ztrácejí se. Jestliže validovaný člověk neslyší, stahuje se do sebe, přestává komunikovat. Použitím doteků, očního kontaktu a hlubšího tónu hlasu můžeme s člověkem trpícím demencí navázat kontakt, probudit třeba i vzpomínku na milovanou osobu. Netrpělivá a nepřátelská řeč může vyvolat hněv a vyprovokovat agresi. Je ale nezbytné přizpůsobit hlas konkrétní situaci, např. nehovořit laskavě a jemně, když člověk s demencí vyjadřuje nepřátelství a chová se útočně.

12. Pozorování a zrcadlení. Validující pracovník si všímá dechu, očí, mimiky, pohybů a emocí a zrcadlí je svými pohyby, mimikou, gesty, hlasem. Pozoruje svaly obličeje, změny barvy pleti, pohyby brady, rtů, rukou. Všimá si polohy těla, napětí břicha, jak sedí nemocný na židli, jakou polohu mají nohy, jaký je celkový stav svalů. To vše odráží vnitřní stav člověka, jeho prožívání, pocity, emoce. Tím, že validující pracovník zrcadlí polohu těla, pohyby a hlas, vstupuje do světa člověka s demencí, naznačuje porozumění, vytváří kontakt a podporuje důvěru. Když osoba vstává a odchází, validující ji následuje, při zrychleném dechu zrcadlí rychlý dech (viz tab. č. 7).

TAB. 7

PŘÍKLAD UŽITÍ ZRCADLENÍ

Paní se pohybuje, jako když píše na stroji. Validující pracovník opakuje stejné pohyby a naváže oční kontakt, usměje se. Protože zná minulost této ženy, zeptá se: „Kolik napíšete slov za minutu?“ Paní odpoví.

13. Spojování projevů chování seniora s jeho nenaplněnými potřebami. Chování, které se objevuje u lidí s demencí, např. klepání, vstávání, odcházení, křik, nářek, pláč a mnoho dalších, souvisí s jejich potřebou hledat smysl. Za těmito často se opaku-

jícími projevy chování můžeme spatřovat, tak jako u většiny lidí, potřebu být milován, zbavit se strachu, být činnorodý a užitečný, sdílet pocity bolesti, obavy či štěstí s někým, kdo mu naslouchá.

Validace pomáhá neklidnému a dezorientovanému starému člověku najít pokoj, zbavit se napětí a prožívat život kvalitně.

14. Užívání hudby a veršů, kterým se lidé naučili v dětství. Lze zpívat písně, vyprávět příběhy, odříkávat modlitby či verše, které zůstaly v paměti i tehdy, když lidé s demencí již nepoužívají slova. Hudba a známé verše mohou probudit dávné prožitky a emoce. Hudba dodává lidem ve druhé a třetí fázi dezorientace energii a větší rozproudí vnitřní pozitivní síly.

Vedle validace všedního dne, kterou uplatňujeme při každém kontaktu s lidmi žijícími s demencí, je vhodné nabízet každému jednotlivci alespoň třikrát týdně intenzivní validaci, která využívá cíleně některé z popsaných technik. Podle fáze, ve které se osoba s demencí nachází, se odehrává i délka setkání. Bývá to od jedné do patnácti minut. Ovšem délku setkání nelze generalizovat, důležitá není kvantita, ale kvalita.

Skupinová validace

S validací je možno pracovat i ve skupině. Při skupinové validaci je výhodou skupinová dynamika. Ve skupině je přítomen jeden validující a jeden další pracovník. Skupinové setkání trvá přibližně jednu hodinu, odehrává se v příjemném prostoru, kde je důležitá atmosféra důvěry mezi všemi účastněnými. Vzniká zde téměř hmatatelná energie, se kterou osoby s demencí ze setkání odcházejí. Při skupinové validaci má každý účastník svou roli, která navazuje na jeho životní příběh. Skupina je vhodná pro 5–10 osob především ve druhé a třetí fázi dezorientace. Zasedací pořádek by měl být stabilní, utvářen podle osobnostních předpokladů jednotlivých účastníků. Validace ve skupině se opírá o dané, pečlivě připravené schéma každého setkání, ve kterém se vhodným způsobem využívají jednotlivé validační techniky.

Závěr

Validace přináší řadu podnětů pro kvalitní péči o člověka s demencí, která je orientovaná na člověka. Zdůrazňuje empatický přístup k lidem s demencí, vnímání jejich potřeb, které jsou skryté za vnějšími projevy chování. Porozumění těmto potřebám je základním východiskem skutečné validující péče. Žádný projev člověka s demencí není devalvován, naopak je považován za platný, důležitý, hodný veškeré pozornosti a přemýšlení o nevhodnějším přístupu. Validace pomáhá neklidnému a dezorientovanému starému člověku najít pokoj, zbavit se napětí a prožívat život kvalitně. I zde platí, že vhodný přístup, prostředí, podněty, vztah k člověku s demencí mohou posunout obraz demence u konkrétního člověka a změnit jeho prožívání tak, aby se cítil plnohodnotným, začleněným do lidského společenství, uvolněným a přijímaným. To se týká jak domácího, tak i institucionálního prostředí, ve kterém lidé s demencí žijí.

Poznámka autorek:

Hlavním cílem tohoto článku bylo vysvětlit srozumitelným a kulturně přiměřeným způsobem podstatu validace. Neděláme si nárok na přesnou interpretaci validace podle Naomi Feilové, jejíž koncept je chráněn registrovanou značkou. Zde můžeme odkázat na občanské sdružení Terapeutika, které je autorizovanou organizací pro Slovensko a Českou republiku (www.terapeutika.sk) a poskytuje též certifikované vzdělávání.

Zdroje:

- Erikson H. E., *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: Portál 2015. 147 s. ISBN 978-80-262-0786-3.
- Feil Naomi, de Klerk-Rubin Vicki, 2013, *Validation, Ein Weg zum Verständnis verwirrter alter Menschen*, Ernst Reinhardt, GmbH & Co KG, Verlag, München, 10. Auflage, ISBN 978-3-497-02391-2.
- Feil Naomi, 2010, *Validation in Anwendung und Beispielen, Der Umgang mit verwirrten alten Menschen*, Naomi Feil, Ernst Reinhardt GmbH & Co KG, Verlag, München, 6. Auflage, ISBN 978-3-497-02157-4.
- de Klerk-Rubin Vicki *Validations-Lehrer/in, Stufe 3, Kursmaterial*, 2013, *Validation Training Institute, Inc.*
- Feil Naomi, de Klerk-Rubin Vicki, 2015, *Validácia, Cesta, ako porozumieť dezorientovaným starým ľuďom*, 2015, OZ Terapeutika, Bratislava, 1. vydání, ISBN 978-80-971766-1-7.
- van der Kooij, Cora, Smulders Jan, Voortman Jos: *Closeness. Validation Educatief, Apeldoorn, The Netherlands*. Tréninkové video vyrobené ve studiu Provideo, Utrecht. Nedatováno.